

KLIMAATACTIEPLAN MOLENBEEK

Van lokale diagnose naar strategisch actieplan

Oktober 2025

Jean-Baptiste Decockstraat, Séverin Malaud © urban.brussels

Samenvattend rapport van het ontwikkelingsproces

Opdrachtgever

GEMEENTE SINT-JANS-MOLENBEEK

Dienst Duurzame ontwikkeling
Graaf van Vlaanderenstraat 20
1080 Sint-Jans-Molenbeek

Contactpersonen:

Coralie Goudrange

Hoofd van de dienst Duurzame ontwikkeling &
projectmanager
cgourdange@molenbeek.irisnet.be

Albane Aubry

Coördinatrice van het Klimaatactieplan
aaubry@molenbeek.irisnet.be

Projectverantwoordelijke

ERU ASBL
CENTRUM VOOR STEDELIJKE STUDIES EN
ONDERZOEK

Willem Tellstraat 57
1060 Sint-Gillis
www.eru-urbanisme.be
info@eru-urbanisme.be
02 539 01 31

Team:

Xavier Guilmin, projectleider (afwerking)
Bastien Dullier, projectleider (opstart)
Laure Gombert, ondersteuning participatie
Camille von Knechten, opmaak rapport
Mathias David, stagiair
Michaël Tadea Fopa, stagiair

Partner

TAPIO

Louizalaan 251
1000 Brussel

Team:

Colin Royer
Fanny Hermand

INHOUD

1. KLIMAATACTIE IN MOLENBEEK	4
2. EEN STRATEGISCH EN COLLECTIEF KLIMAATACTIEPLAN OPSTELLEN	6
3. GROTERE KWETSBAARHEID EN ONGELIJKHEID IN DE OOSTELIJKE WIJKEN VAN DE GEMEENTE	8
3.1 Blootstelling van de wijken aan en kwetsbaarheid voor hitte en overstromingen	9
3.2 Het aanpassingsvermogen van de verschillende wijken aan diverse risico's	12
4. INZICHT IN DE BRONNEN VAN VERVUILENDE EMISSIES IN DE GEMEENTE	14
5. HET KAP: EEN LEVEND EN PARTICIPATIEF PROCES	18
6. DRAAGVLAK, GOVERNANCE EN KLIMAATRECHTVAARDIGHEID: FUNDAMENTELE, TRANSVERSALE UITDAGINGEN	23
6.1 Draagvlak: netwerk van actoren en samenwerkingsverbanden	24
6.2 Verkenning van de governance van het KAP	25
6.3 Klimaatrechtvaardigheid: handelen in het voordeel van de meest kwetsbaren	27
7. HET MOLENBEEKSE KLIMAATACTIEPLAN: 45 KERNACTIES	28
7.1 Methodologie voor de prioritering en opbouw van het plan	29
7.2 De 45 te initiëren kernacties van het KAP	30
8. AAN DE SLAG!	32

1. KLIMAATACTIE IN MOLENBEEK

De gemeente Sint-Jans-Molenbeek zet zich al meer dan 15 jaar in voor klimaatactie. **In 2009 was het zelf een van de weinige grote Belgische steden – en de enige Brusselse gemeente – die zich ertoe verbond om haar uitstoot van broeikasgassen te verminderen door toe te treden tot het Burgemeestersconvenant.**

Net als de andere gemeenten van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft Molenbeek sindsdien verschillende strategische plannen en acties opgesteld en uitgevoerd: de voorlopers van het huidige Klimaatactieplan. Deze initiatieven hebben bijgedragen aan het stimuleren en ondersteunen van het gemeentelijk beleid op het vlak van duurzame ontwikkeling en klimaat (Agenda 21, de levering van groene energie, PLAGE, projecten voor duurzame ontwikkeling, de Toekomstvisie: Molenbeek 2050, ...). Op een meer geïntegreerde manier worden klimaatkwesies ook aangepakt in de verschillende grote stadsvernieuwingsprogramma's van de gemeente en in de verschillende acties van haar departementen, bijvoorbeeld door aankopen/investeringen of de renovatie van gebouwen.

Vervolgens is Sint-Jans-Molenbeek in 2022-2023, met de steun van Leefmilieu Brussel en op initiatief van haar schepencollege, begonnen met de uitwerking van haar Klimaatactieplan (KAP). In dat opzicht sluit Molenbeek aan bij andere klimaatplannen op gewestelijk, federaal en Europees niveau. Ook de gemeenten spelen immers een belangrijke rol in deze transitie waarbij meerdere actoren betrokken zijn.

Dit rapport geeft een overzicht van het ontwikkelingsproces van het Molenbeekse KAP, van de territoriale diagnose van de gemeente tot de acties die deel uitmaken van het plan, met inbegrip van de koolstofvoetafdruk en de bepaling van strategische en operationele doelstellingen tijdens participatieve workshops.

Het Klimaatactieplan is het resultaat van een

lang, gezamenlijk en enthousiast proces, waarbij zowel de administratieve diensten, de lokale actoren (scholen, ouderenraad, energiecoöperatie, lokale verenigingen, ...) als de burgers betrokken waren. Het KAP zal de gemeente begeleiden bij gecoördineerde acties om de uitstoot van broeikasgassen door haar bestuur en op haar grondgebied te verminderen, en zal haar in staat stellen om zich aan te passen aan de gevolgen van de klimaatverandering¹, met bijzondere aandacht voor de meest kwetsbare bevolkingsgroepen en wijken.

De uitwerking van het KAP heeft veel betrokken krachten gemobiliseerd, wat resulteerde in een bijzonder groot aantal acties (ongeveer 350). Om al deze acties strategisch te prioriteren, heeft de dienst Duurzame ontwikkeling van de gemeente een methodologie ontwikkeld. Deze wordt dan ook in dit rapport voorgesteld.

¹ Klimaatverandering wordt door het IPCC gedefinieerd als "de variatie in de toestand van het klimaat die (door middel van statistische tests, ...) kan worden vastgesteld aan de hand van veranderingen in het gemiddelde en/of de variabiliteit van de eigenschappen ervan en die gedurende een lange periode, doorgaans tientallen jaren of langer, aanhoudt. Klimaatverandering kan het gevolg zijn van natuurlijke interne processen of van externe factoren, zoals schommelingen in zonnecycli, vulkaanuitbarstingen of aanhoudende antropogene veranderingen in de samenstelling van de atmosfeer of het gebruik van land. Artikel 1 van het Raamverdrag van de Verenigde Naties inzake klimaatverandering definieert klimaatverandering als "een verandering van het klimaat die rechtstreeks of onrechtstreeks wordt toegeschreven aan menselijke activiteit die de samenstelling van de mondiale atmosfeer verandert en die een aanvulling vormt op de natuurlijke klimaatvariabiliteit die over vergelijkbare perioden wordt waargenomen". Het Verdrag maakt daarbij een onderscheid tussen klimaatverandering die te wijten is aan menselijke activiteiten die de samenstelling van de atmosfeer veranderen en klimaatvariabiliteit die toe te schrijven is aan natuurlijke oorzaken. IPCC, 2018: *Bijlage I: Woordenlijst* [Matthews, J.B.R. (red.)]. In: *Opwarming van de aarde met 1,5 °C, Speciaal IPCC-rapport over de gevolgen van een opwarming van de aarde met 1,5 °C ten opzichte van het pre-industriële niveau en de daarmee samenhangende mondiale broeikasgasemissietrajecten, in het kader van de versterking van de wereldwijde respons op de klimaatverandering, duurzame ontwikkeling en armoedebestrijding* [Gepubliceerd onder redactie van V. Masson-Delmotte, P. Zhai, H. O. Pörtner, D. Roberts, J. Skea, P.R. Shukla, A. Pirani, W. Moufouma-Okia, C. Péan, R. Pidcock, S. Connors, J.B.R. Matthews, Y. Chen, X. Zhou, M.I. Gomis, E. Lonnoy, T. Maycock, M. Tignor en T. Waterfield]. In druk.

2. EEN STRATEGISCH EN COLLECTIEF KLIMAATACTIEPLAN OPSTELLEN

Het Klimaatactieplan heeft tot doel de gemeente Molenbeek te voorzien van een **strategisch, collaboratief en transversaal instrument voor alle diensten**, waarmee zij op haar grondgebied op 5 manieren tegelijk kan optreden:

- Als administratieve en operationele entiteit haareigen broeikasgasemissies verminderen (vermindering van de broeikasgasemissies van het bestuur);
- De broeikasgassen op haar grondgebied als gevolg van alle menselijke activiteiten die daar plaatsvinden, verminderen (vermindering van de broeikasgasemissies op het gemeentelijk grondgebied);
- De impact van de gevolgen van de klimaatverandering op haar bevolking verminderen door haar grondgebied zo goed mogelijk aan te passen aan extreme klimaatomstandigheden (hittegolven en droogte, hevige regenval en overstromingen, ...);
- Een participatieve en transversale governance opzetten, waarbij burgers en gemeentelijke diensten worden betrokken, zodat het Klimaatactieplan wordt geïntegreerd in het lokale beleid en de lokale praktijken, terwijl deze gevaloriseerd en versterkt worden;
- Sociale ongelijkheden verminderen door ervoor te zorgen dat de acties voor mitigatie, aanpassing en governance in het kader van het Klimaatactieplan in de eerste plaats de meest kwetsbare wijken en bevolkingsgroepen ondersteunen;
- Het KAP heeft dus als centrale doelstelling de **concrete en gecoördineerde uitvoering van een actieprogramma dat doeltreffend is** in de strijd tegen de klimaatverandering en de gevolgen daarvan. Het maakt het ook mogelijk om klimaatgerelateerde initiatieven

die al binnen de diensten en op het grondgebied worden uitgevoerd, te benadrukken en te optimaliseren, en om samenwerking te bevorderen.

Om zijn doelstellingen adequaat te ontwikkelen, baseerde het KAP zich aanvankelijk op **3 strategische pijlers en hun respectieve sectoren**:

→ Voor de strategische pijler **“broeikasgasemissies van het bestuur”**:

- o Energie en gebouwen
- o Mobiliteit
- o Openbare ruimtes
- o Verbruik, afval

→ Voor de strategische pijler **“broeikasgasemissies van het gemeentelijk grondgebied”**:

- o Huisvesting
- o Mobiliteit
- o Afval
- o Consumptie van goederen en diensten

→ Voor de strategische pijler **“aanpassing van het grondgebied aan de gevolgen van de klimaatverandering”**:

- o Hittegolven
- o Water
- o Biodiversiteit

Als proces en als strategisch instrument is het KAP een belangrijke hefboom om actoren (opnieuw) te mobiliseren en (opnieuw) bewust te maken van de klimaatuitdaging. Het heeft bijgedragen en draagt bij aan een beter inzicht in de specifieke uitdagingen van Molenbeek, het gezamenlijk nadenken over en voorstellen doen voor actiehefbomen en bovenal het versterken van de banden tussen de betrokken partijen.

3. GROTERE KWETSBAARHEID EN ONGELIJKHEID IN DE OOSTELIJKE WIJKEN VAN DE GEMEENTE

Het grondgebied van Molenbeek is, net als elk ander grondgebied, onderhevig aan klimatologische risico's² in verband met hitte (zogenaamde hittegolfrisico's) en neerslag (zogenaamde overstromingsrisico's). Niet alle wijken worden hier echter in dezelfde mate aan blootgesteld. Afhankelijk van verschillende (sociaaleconomische, stedenbouwkundige, demografische) factoren zijn sommige wijken kwetsbaarder dan andere. Deze kenmerken en ongelijkheden werden geanalyseerd om de initiële territoriale diagnose te stellen die nodig is voor het KAP en om te worden geïntegreerd in de acties waaruit het bestaat³.

3.1

Blootstelling van de wijken aan en kwetsbaarheid voor hitte en overstromingen

Wat het hiterisico betreft, liggen de meest blootgestelde wijken in het oosten van de gemeente, met lijn 28 als scheidingslijn, terwijl het westelijke deel over het algemeen minder blootgesteld is, met uitzondering van de wijk Karreveld. De blootstelling is inderdaad groter in het oosten van de gemeente als gevolg van de ondoorlaatbaarheid van de bodem, de hoge bebouwingsdichtheid en de geringe begroeiing in vergelijking met het westen van de gemeente, waar meer openbare parken en tuinen zijn (Scheutbos, Marie-Josépark, privétuinen, ...). Parken en groene ruimtes worden namelijk minder blootgesteld aan hitte en vormen in dat opzicht strategische hefbomen voor actie en ontwikkeling.

→ afbeeldingen 1 en 2

Samen zorgen deze specifieke blootstellingsfactoren, in combinatie met andere (sociaaleconomische, stedenbouwkundige, demografische) gevoeligheidsfactoren, ervoor dat de **kwetsbaarheid⁴ voor hittegolven** zeer groot is in de wijken Historisch Molenbeek, Weststation en Hertogin, en groot is in de wijken Maritiem Kwartier en Kuregem Dauw. → afbeelding 3

Wat overstromingsrisico's betreft, is er ook een opmerkelijk verschil in blootstellingsgraad tussen de oostelijke en westelijke wijken van de gemeente. De wijken die het meest zijn

blootgesteld aan overstromingen liggen in het oosten van de gemeente, met name in de wijken Historisch Molenbeek en Karreveld. De westelijke wijken (Scheutbos, Moortebeek-Peterbos, Korenbeek) zijn daarentegen het minst blootgesteld aan overstromingen, wat logisch is gezien hun hoge ligging. Door hun geringe doorlatendheid, die de afvloeiing naar de vallei versterkt, dragen ze echter bij aan de risico's voor het lager gelegen deel van het grondgebied. → afbeeldingen 4 en 5

Daardoor is de **kwetsbaarheid** voor overstromingen het grootst in de wijken Historisch Molenbeek en Weststation en relatief groot in de wijken Hertogin, Kuregem Dauw en Karreveld. Het is dus **de bevolkingsgroep die al kwetsbaar is voor hittegolven die ook het meest kwetsbaar is voor overstromingen** (voornamelijk in de oostelijke wijken). Er moet worden opgemerkt dat de wijk Karreveld, hoewel deze eerder in het westen ligt, gezien haar topografie (bekken) ook tot de wijken behoort die het meest kwetsbaar zijn voor overstromingen. → afbeelding 6

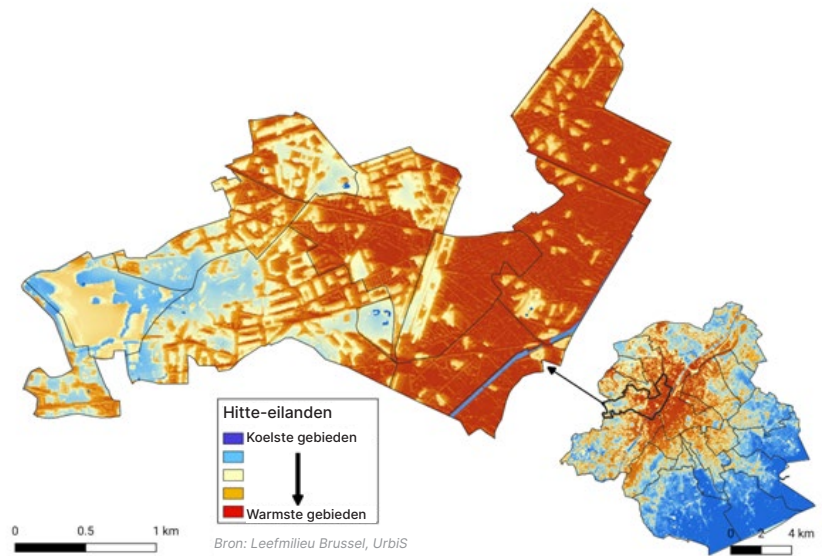
De bevolkingsgroepen in zowel de westelijke als de oostelijke delen zijn dus beide gevoelig voor hittegolven, maar in de oostelijke wijken is het aanpassingsvermogen kleiner door een over het algemeen lager inkomen en minder toegang tot groene ruimtes. Zij vormen dan ook de meest kwetsbare bevolkingsgroep van de gemeente.

² Een risico wordt gedefinieerd als de mogelijkheid van een tendens of een fysiek fenomeen, natuurlijk of door de mens veroorzaakt, dat kan leiden tot verlies van mensenlevens, verwondingen of andere gezondheidsgevolgen, evenals tot schade en verlies van materiële goederen, infrastructuur, bestaansmiddelen, dienstverlening, ecosystemen en milieubronnen. IPCC, 2018: Bijlage I: Woordenlijst [Matthews, J.B.R. (red.)]. Op. cit.

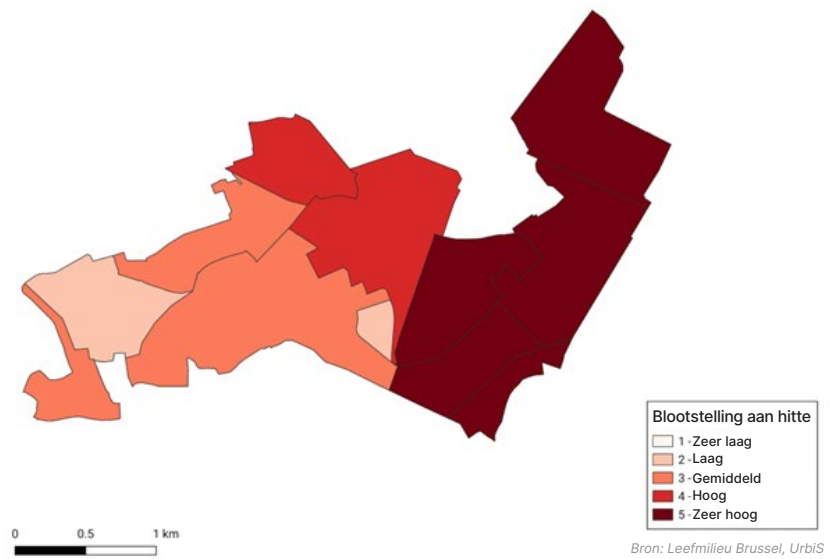
³ De hier voorgestelde diagnostische elementen zijn afkomstig uit: Gerkens A., Toussaint C., Pierson F., Maufroy G., La Gioia L., Rubiera Rodriguez S., "Diagnose van de risico's en kwetsbaarheid van de gemeente Sint-Jans-Molenbeek ten opzichte van de gevolgen van de klimaatverandering", rapport opgesteld in het kader van het Klimaatactieplan van de gemeente Sint-Jans-Molenbeek, Master in Milieuwetenschappen en -beheer – IGEAT, maart 2024.

⁴ Kwetsbaarheid wordt gedefinieerd als de neiging of aanleg om schade te ondervinden. Het begrip kwetsbaarheid omvat verschillende concepten en elementen, zoals gevoeligheid of fragiliteit en het onvermogen om adequaat te reageren en zich aan te passen. IPCC, 2018: Bijlage I: Woordenlijst [Matthews, J.B.R. (red.)]. Op. cit.

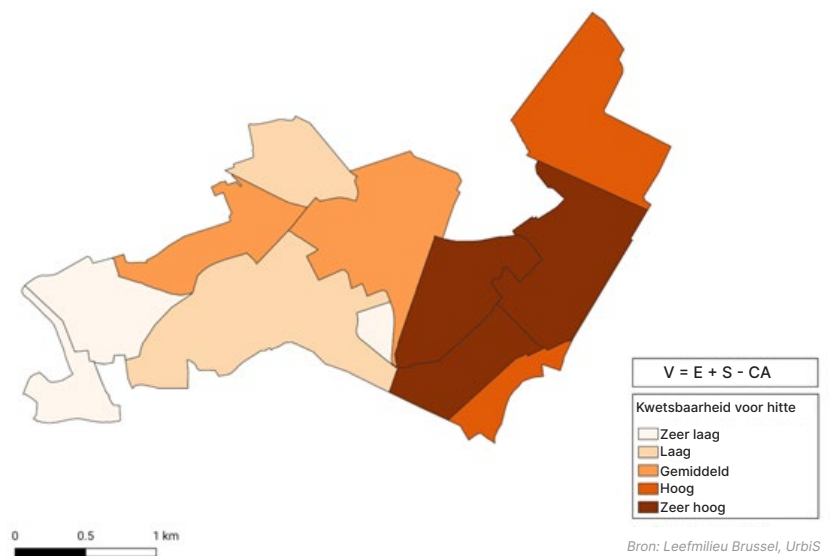
Hitterisico

Afbeelding 1: Kaart van hitte-eilanden (Arthur Gerkens 2024)

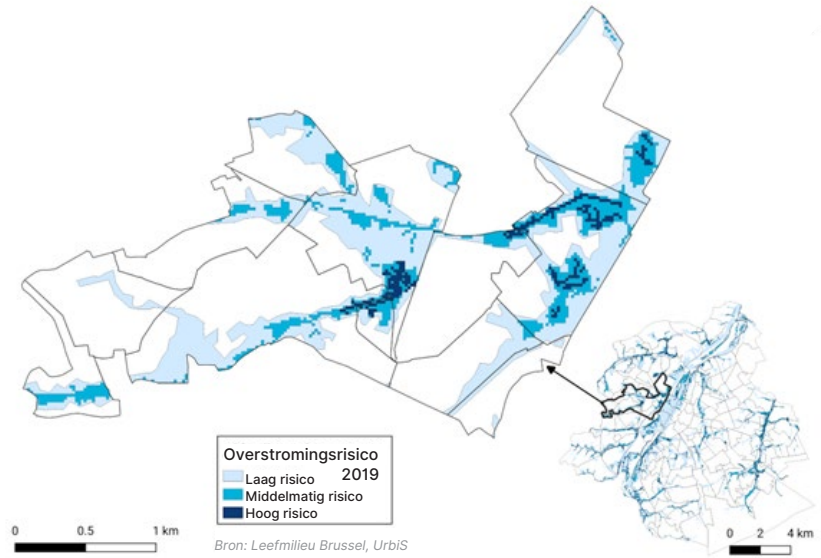

Afbeelding 2: Kaart van blootstelling aan hitte (ERU, 2025)

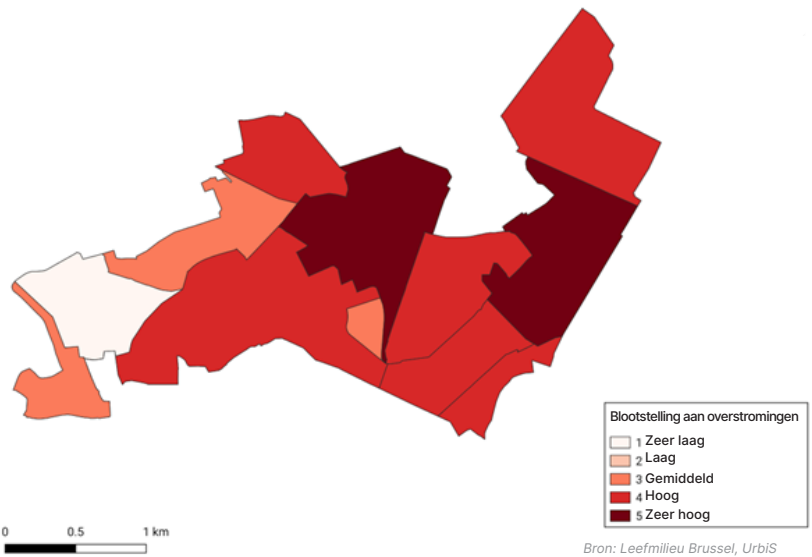

Afbeelding 3: Kaart van kwetsbaarheid voor hittegolven (Arthur Gerkens 2024)

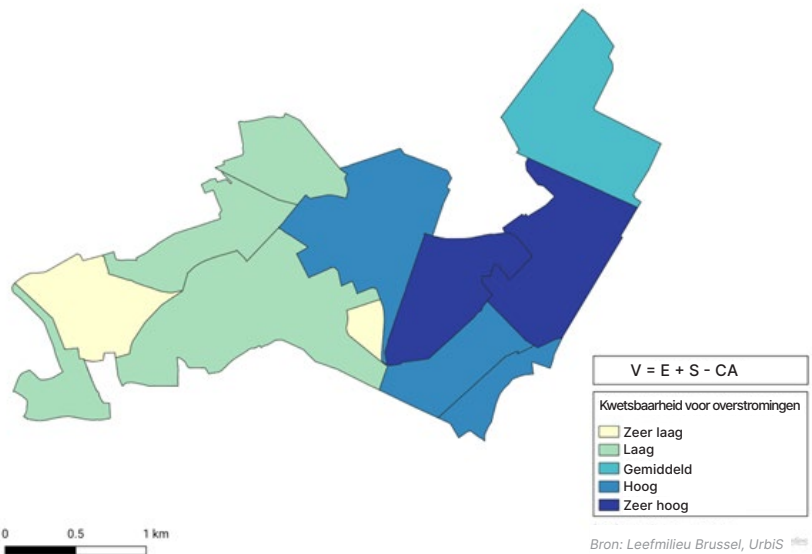
Overstromingsrisico

Afbeelding 5: Kaarten van overstromingsrisico's (ERU, 2025)

Afbeelding 4: Kaart van blootstelling aan overstromingen (Arthur Gerkens 2024)

Afbeelding 6: Kaart van kwetsbaarheid voor overstromingen (Arthur Gerkens 2024)

3.2

Het aanpassingsvermogen van de verschillende wijken aan diverse risico's

Er zijn grote inkomensverschillen in de gemeente Molenbeek. De wijken in het oosten hebben de laagste mediane inkomens. Het vermogen van gezinnen om zich aan te passen aan hoge temperaturen zal echter vooral afhangen van hun vermogen om hun woningen te verbeteren. In deze wijken is ook het percentage huurwoningen het hoogst, wat een cumulatieve rem zet op de verbetering en aanpassing van de woningen (afhankelijkheid van investeringen door eigenaars). De wijken Machtens en Frans Hospitaal vertegenwoordigen de wijken met het hoogste mediane inkomen en, in theorie, het grootste vermogen om hun woning aan te passen.

Bovendien hebben de inwoners van de oostelijke wijken, die minder groene ruimtes hebben en in dit deel van de gemeente dichterbevolkt zijn, minder toegang tot groene ruimtes. Tijdens hittegolven is het daarom moeilijker voor deze inwoners om koele gebieden te vinden en te profiteren van het effect van een eiland van frisheid dan voor de inwoners van andere wijken, die vaker in de buurt van groene ruimtes en in een over het algemeen meer begroeide omgeving wonen.

De wijken met het beste aanpassingsvermogen aan hittegolfrisico's zijn dan ook de wijken in het westen van de gemeente. Samen hebben ze een hoger mediaan inkomen en een groter aandeel inwoners dat in de buurt van een groene ruimte woont. → afbeelding 7

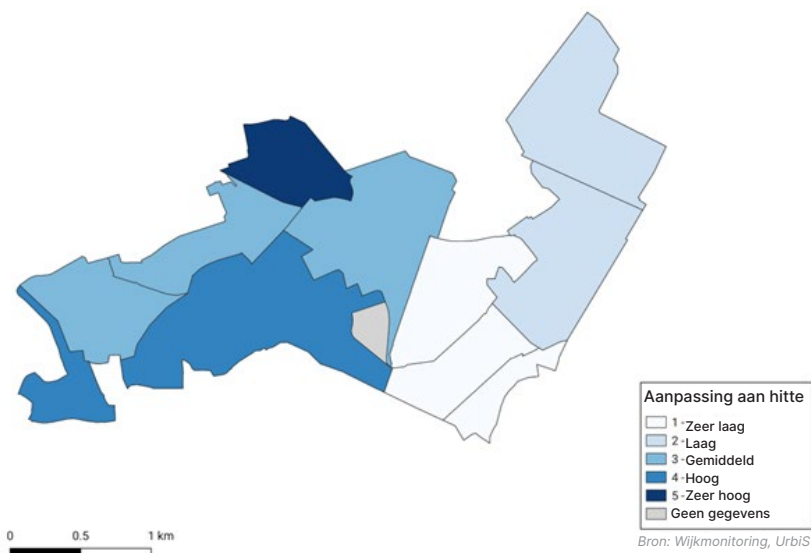
Wat de aanpassing aan overstromingsrisico's betreft, tonen de vier oostelijke wijken (met uitzondering van het Maritiem Kwartier) een laag aanpassingsvermogen. Net als bij het hitterisico heeft het lage mediane inkomen een negatieve invloed op het vermogen om de woonomgeving te verbeteren en aan te passen. Maar het zijn vooral deze inwoners die lijden onder het hoogste ondoorlaatbaarheidspercentage van het gemeentelijk grondgebied. Enerzijds zijn

deze wijken zelf dichtbebouwd door hun industrieel verleden, de vele woningen en handelszaken, de bebouwde of overdekte binnenplaatsen en het gebrek aan groene ruimtes. Anderzijds vangen ze, omdat ze in de vallei liggen, het afstromende water op van de wijken verder naar het westen, die hoger in het stroomgebied liggen en zelf ook vrij sterk verhard zijn (hoewel ze over meer groene zones beschikken). **Het vermogen van de meest kwetsbare wijken om zich aan te passen aan overstromingsrisico's hangt dus ook rechtstreeks samen met de mate van ondoorlaatbaarheid van de wijken stroomopwaarts en hun vermogen om regenwater te infiltreren en vast te houden voordat het afvloeit en zich ophoopt in de vallei (wijken in het oosten). Vanuit dit oogpunt zijn de verschillende wijken onderling sterk afhankelijk en solidair tegenover dit risico⁵.** → afbeelding 8

Deze diagnose maakt het met andere woorden mogelijk om de onderlinge relaties te begrijpen tussen het gemeentelijk grondgebied en de gevolgen van de klimaatverandering op de verschillende wijken. Ze maakt het bovendien mogelijk om precies die zones te lokaliseren die het meest kwetsbaar zijn voor hittegolven en overstromingsrisico's, evenals de zones met het beste – en omgekeerd, het minst goede – aanpassingsvermogen tegenover deze risico's. Op basis hiervan kan bijzondere aandacht worden besteed aan de zones in de gemeente die prioritair aanpassingsmaatregelen nodig hebben. **Een van de belangrijkste doelstellingen van het KAP van Molenbeek is namelijk om de noden van het grondgebied te beoordelen in het licht van de bestaande ongelijkheden tussen de verschillende zones of wijken.** De territoriale diagnose werd dus gebruikt bij het opstellen van het actieplan en maakte het mogelijk om de uitdagingen omtrent klimaatrechtvaardigheid beter te integreren.

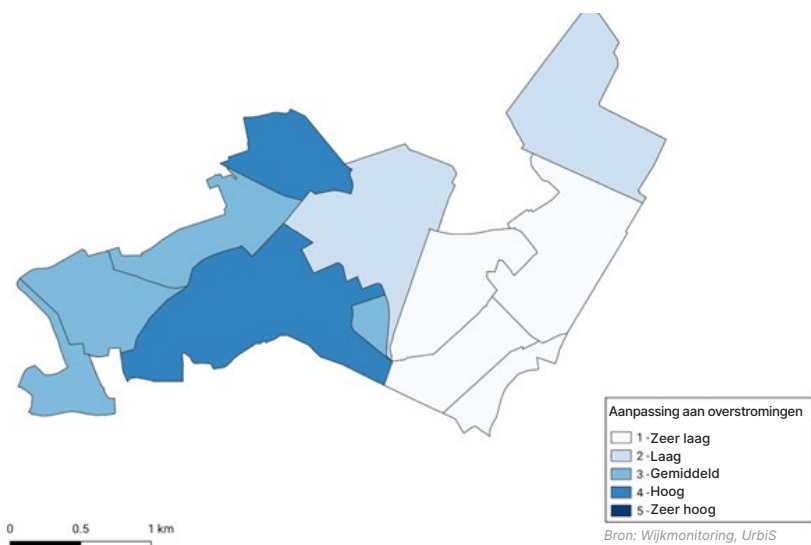
⁵ <https://geodata.environnement.brussels/client/view/5f5f5e28-ce26-4c9c-aaef-185ae9bfe12c>

Hitte

Afbeelding 7: Kaart voor aanpassing aan hitte (Arthur Gerkens 2024)

Overstroming

Afbeelding 8: Kaart voor aanpassing aan overstromingen (Arthur Gerkens 2024)

4. INZICHT IN DE BRONNEN VAN VERVUILENDE EMISSIES IN DE GEMEENTE

Naast de territoriale diagnose, die inzicht geeft in hoe en waar het grondgebied en de burgers worden en zullen worden beïnvloed door de klimaatverandering, maakt de koolstofvoetafdruk⁶ het mogelijk om te begrijpen welke activiteiten op het grondgebied broeikasgassen uitstoten die verantwoordelijk zijn voor de opwarming van de aarde. Zo kan nauwkeuriger worden vastgesteld welke sectoren de meeste broeikasgassen uitstoten en kunnen, indien nodig, op basis van deze kennis prioriteiten worden gesteld of gemeentelijke klimaatmaatregelen worden genomen. De broeikasgassen die het bestuur als emitterende entiteit uitstoot, worden in deze voetafdruk ook geanalyseerd om ze zoveel mogelijk te beperken op dezelfde manier als – of zelfs met prioriteit boven – andere actoren op het grondgebied.

Voor het hele grondgebied van Molenbeek is de emissie-inventaris gebaseerd op de gemeentelijke energiebalans van Leefmilieu Brussel⁷. Deze balans omvat alleen de directe emissies van scope 1 en de indirecte emissies van scope 2⁸. De onderstaande grafieken en cijfers zijn het resultaat van de verwerking van de gegevens van Leefmilieu Brussel.

Wat de koolstofvoetafdruk van het gemeentebestuur betreft, moeten deze basisgegevens echter met enige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd. Ze bevatten namelijk een zekere vertekening door het ontbreken van gegevens over de uitstoot van de bouw-/renovatiesector, die toch een grote uitstoot van broeikasgassen veroorzaakt. Hoewel significant, zijn de emissies van de sectoren waarnaar wordt verwezen (energie, mobiliteit) daarom de facto enigszins oververtegenwoordigd in de koolstofvoetafdruk zoals die op dit moment wordt gepresenteerd.

Er moet ook worden opgemerkt dat er geen analyse is (omdat deze te complex is in het kader van het KAP) van de indirecte broeikasgasemissies van het gemeentebestuur, d.w.z. alle broeikasgasemissies die verband houden met de upstream- en downstreamactiviteiten die door een activiteit worden veroorzaakt

en die plaatsvinden buiten het grondgebied waar deze activiteit plaatsvindt⁹. Indirecte emissies vertegenwoordigen echter over het algemeen ook een aanzienlijk deel van de broeikasgassen van een entiteit.

Aan de hand van de koolstofvoetafdruk en de regionale gegevens kunnen dus de sectoren worden geïdentificeerd waarin de broeikasgasemissies in eerste instantie moeten worden verminderd (bouw, energie, mobiliteit). Het ontbreken van bepaalde gegevens benadrukt bovendien het belang van het opzetten van systematische, interne gegevensverzamelingsmethoden, aangepast aan elke dienst/afdeling, om de broeikasgasemissies van Molenbeek (bestuur) adequaat te monitoren en de klimaatactie op lange termijn te sturen.

⁶ De koolstofvoetafdruk werd opgesteld door Tapio (partner van ERU-Urbanisme voor het KAP van Molenbeek) op basis van verbruiksgegevens verstrekt door de dienst Duurzame ontwikkeling van de gemeente Sint-Jans-Molenbeek. Het bijgevoegde algemene rapport werd opgesteld door de dienst Duurzame ontwikkeling, die regionale gegevens (Leefmilieu Brussel) en de resultaten van de koolstofvoetafdruk van Tapio samenvoegde.

⁷ Bron: Leefmilieu Brussel, dienst Evaluatie lucht-klimaat-energie 2024

⁸ CO₂-emissies worden onderverdeeld in 3 soorten emissies. Deze categorieën worden 'scope' genoemd. Categorie 1 of scope 1 heeft betrekking op directe broeikasgasemissies die worden geproduceerd door bronnen die eigendom zijn van of beheerd worden door de organisatie. Het gaat bijvoorbeeld om emissies die worden geproduceerd door ketels, ovens of voertuigen die eigendom zijn van het bedrijf. Scope 2 omvat indirecte emissies die verband houden met de productie van elektriciteit, warmte of stoom die wordt ingevoerd voor de activiteiten van een organisatie. Deze emissies worden fysiek buiten de grenzen van het bedrijf geproduceerd. Scope 3 omvat alle emissies die zijn gekoppeld aan de hele waardeketen van een organisatie, maar die niet direct worden geproduceerd door het bedrijf dat zijn koolstofvoetafdruk opmaakt. Deze emissies hebben naar schatting de grootste impact op de totale voetafdruk van een bedrijf, aangezien ze gemiddeld 75% van de totale emissies van een bedrijf vertegenwoordigen. Hoewel het betreffende bedrijf niet verantwoordelijk kan worden gehouden voor deze emissies, kunnen er wel maatregelen worden genomen om ze te verminderen. Bijvoorbeeld door zachte mobiliteit voor het personeel aan te moedigen of door te kiezen voor duurzamere logistieke partners of leveranciers. Bron: <https://www.tapio.eco/blog/understanding-a-carbon-report-what-are-scopes-1-2-and-3/>

Afbeelding 9 toont de uitstoot van broeikasgassen (scope 1 en 2) in Sint-Jans-Molenbeek voor het referentiejaar 2019. **Deze emissies bedroegen 229.447 tCO₂e, wat overeenkomt met ongeveer 2,35¹⁰ tCO₂e per inwoner** (tegenover 5,7 tCO₂e per inwoner in België in 2022¹¹).

Emissies die verband houden met energieverbruik zijn met bijna 82% veruit de grootste uitstootbron. Mobiliteitsgerelateerde emissies zijn dan weer goed voor 18% van de totale uitstoot. Het wegvervoer met lichte voertuigen vertegenwoordigt op zich al 66% van de mobiliteitsgerelateerde uitstoot.

De belangrijkste emissiecategorie onder het luik "Energieverbruik", die 82% van de totale uitstoot vertegenwoordigt, is **de residentiële sector, die 79% van deze categorie vertegenwoordigt**, gevolgd door de tertiaire sector met 13% (met inbegrip van kantoren, winkels en openbare voorzieningen zoals scholen, sportfaciliteiten, enz.).

Voor het gemeentebestuur zelf en al zijn diensten en infrastructuur bedroeg de uitstoot van broeikasgassen voor het referentiejaar 2022 **6.131,15 tCO₂e met een onzekerheid van 7,82%, of 5,77 tCO₂e per voltijdsequivalent** (gebaseerd op 1.062,03 voltijdsequivalente werknemers in 2022). Opnieuw vormen emissies gerelateerd aan **energieverbruik met bijna 79% veruit de grootste emissiebron**. → afbeelding 10

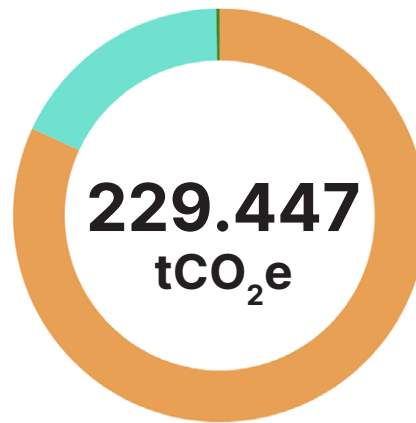
Het overgrote deel van deze uitstoot is afkomstig van de verbranding van gas om gebouwen te verwarmen. Mobiliteitsgerelateerde emissies zijn dan weer goed voor 11% van de totale uitstoot. Ongeveer 60% van de mobiliteitsgerelateerde emissies wordt uitgestoten tijdens het woon-werkverkeer van werknemers en 40% wordt veroorzaakt door het gemeentelijk wagenpark. De op twee na grootste bron van uitstoot zijn producten en diensten (6%), gevolgd door vaste activa (3%) en ten slotte afval (1%).

Uit deze eerste koolstofvoetafdruk blijkt dus dat zowel voor het bestuur als voor het gemeentelijk grondgebied in zijn geheel, de uitstoot van broeikasgassen vooral groot is op het vlak van energieverbruik en, in mindere mate, mobiliteit. Wat de uitstoot van de gemeente betreft, is het echter belangrijk om op te merken dat de koolstofvoetafdruk – bij gebrek aan beschikbare gegevens op dit moment – geen rekening heeft kunnen houden met de emissies van de bouwsector en met de indirecte emissies. Deze bronnen van broeikasgasemissies behoren echter tot de belangrijkste bronnen voor respectievelijk het bestuur en het gemeentelijk grondgebied.

Als het gaat om het terugdringen van emissies en decarbonisatie, behoren acties gericht op deze verschillende emissiesectoren tot de meest strategische hefboomen. Daarom hebben ze ook als leidraad gediend bij de prioritering van de acties die deel uitmaken van het KAP (zie ook punt 7.1 – Methodologie voor de prioritering en opbouw van het plan).

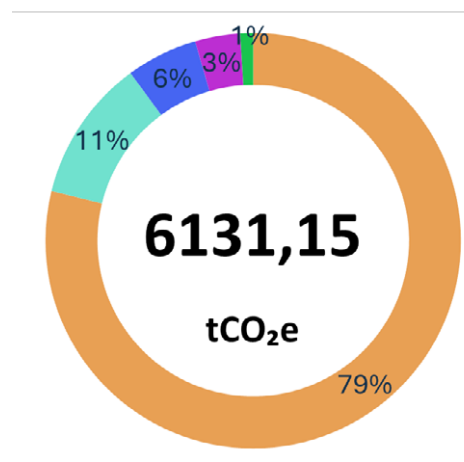
¹⁰ Met een onzekerheid van 8,28%

¹¹ https://indicators.be/nl/i/G13_GHN/nl

- Energieverbruik – 187.853 tCO₂e – 81,9% van de totale uitstoot van het grondgebied
- Mobiliteit – 40.907 tCO₂e – 17,8% van de totale uitstoot van het grondgebied
- Industriële processen en gebruik van producten – 623,9 tCO₂e – 0,3% van de totale uitstoot van het grondgebied

Afbeelding 9: Uitstoot van broeikasgassen in Molenbeek in 2019
(Bron: Leefmilieu Brussel)

- Energieverbruik – 4.833,8 tCO₂e
- Mobiliteit – 680,6 tCO₂e
- Producten en diensten – 339,7 tCO₂e
- Vaste activa – 215,4 tCO₂e
- Afval – 61,6 tCO₂e

Afbeelding 10: Uitstoot van broeikasgassen door het gemeentebestuur in 2022

5. HET KAP: EEN LEVEND EN PARTICIPATIEF PROCES

Om tot het Klimaatplan te komen, heeft de dienst Duurzame ontwikkeling van de gemeente, bijgestaan door het studie bureau ERU-Urbanisme, tussen april 2024 en augustus 2025 een participatief proces uitgevoerd waarbij achtereenvolgens en/of gezamenlijk de diensten van het gemeentebestuur, lokale verenigingen en actoren en de burgers van de gemeente betrokken waren.

Tussen april en juni 2024 werden de eerste drie workshops met de interne afdelingen gehouden. Deze workshops maakten het mogelijk om de 3 initiële strategische pijlers en hun respectieve sectoren of thema's aan te passen, te stabiliseren en te valideren. (1. De vermindering van de broeikasgassen van het bestuur, 2. De vermindering van de broeikasgassen op het grondgebied van de gemeente, 3. De aanpassing van het grondgebied van de gemeente aan de gevolgen van de opwarming).

Vervolgens werden op basis van deze "fundamenten" de strategische doelstellingen geformuleerd, gevolgd door **de operationele doelstellingen voor elk van de 3 pijlers**. De operationele doelstellingen waren een belangrijke eerste stap voor de uitwerking van de acties die samen het KAP vormen.

Dit werk aan de strategische pijlers die tot de operationele doelstellingen hebben geleid, werd uitgevoerd in het kader van een dynamiek van interdepartementale cocreatie. Deze werd in eerste instantie ondersteund door de deelname van de interne diensten die het KAP-team¹² vormen, d.w.z. een kerngroep van de belangrijkste diensten die instaan voor het KAP, en vervolgens door alle vrijwillige diensten.

De onderstaande tabel toont, bij wijze van voorbeeld en voor 2 sectoren van de strategische pijler van de broeikasgasreductie op het grondgebied (Huisvesting en Tertiaire sector/Industrie), het resultaat van de opstelling van de strategische doelstellingen en vervolgens de operationele doelstellingen op basis van de gestabiliseerde strategische pijler.

¹² Het "KAP-team" bestaat uit verschillende diensten van de gemeente die in de eerste plaats betrokken zijn bij het Klimaatplan. Deze diensten zijn: Huisvesting en vastgoedbeheer, Mobiliteit, Infrastructuur en stedelijke ontwikkeling, Begraafplaatsen, Openbare netheid, Werkgelegenheid – economie – middenklasse, Stedenbouw, Openbaar onderwijs, Wegen, Sociale actie en Duurzame ontwikkeling

Foto's van de participatieve workshops met de gemeentelijke diensten omtrent de strategische kaders en doelstellingen, en de formulering van de acties van het plan.

Vermindering van de broeikasgassen op het grondgebied			
		Strategische doelstellingen (S.D)	Operationele doelstellingen (O.D.)
Huisvesting	Energieverbruik van de gezinnen	S.D.1_Vermindering van de uitstoot van broeikasgassen in verband met het gebruik van woongebouwen, onder meer op basis van de Rénolution-strategie	Burgers proactief informeren over energiekwesties
			Een procedure opzetten voor de groepsaankoop van energie (groen, lokaal en hernieuwbaar) voor de inwoners van Molenbeek
			De gemeentelijke renovatiesubsidies verhogen
			Eigenaars van gebouwen aanmoedigen om hun eigendom te isoleren door de toegang tot de premies te vereenvoudigen en informatie te verstrekken over de bestaande premies
		S.D.2_Het aandeel van zelfopgewekte energie door gezinnen vergroten	De installatie van zonnepanelen uitbreiden en aanmoedigen
			Energiegemeenschapssystemen ontwikkelen in stadsvernieuwingprogramma's
			Privé-eigenaren informeren over en bewust maken van de oprichting van lokale energiegemeenschappen
	Bouw en renovatie	S.D.3_De koolstofvoetafdruk Van de bouwsector Verkleinen	Anticiperen op toekomstig gebruik en dit opnemen in nieuwbouwprojecten
			De controles van werven op het vlak van energienormen verhogen/verbeteren
			De EPB-normen toepassen
Voorbeeldgebouwen promoten			
Sloop/heropbouw beperken			
Actieve functies in de stad behouden			
		Het percentage hergebruik van bouwmaterialen verhogen	
Tertiaire sector - industrie	Energieverbruik van Bedrijven en industrieën	S.D.4_Broeikasgasemissies gerelateerd aan energieverbruik in de tertiaire en industriële sector verminderen	Een systeem opzetten voor het toezicht op en de controle van de toepassing van de normen door de bedrijven op het grondgebied
			Het aandeel van het verbruik van hernieuwbare energie in de tertiaire en industriële sector verhogen
			De milieuvergunning gebruiken als middel om industriële en tertiaire installaties te verbeteren

Van oktober 2024 tot april 2025 is het KAP-proces uiteindelijk in een nog concretere fase gekomen, namelijk die van de **uitwerking van de acties**, d.w.z. de uitwerking van concrete maatregelen om de vastgelegde operationele doelstellingen te halen. Er werden zes collectieve workshops gehouden met de verschillende betrokken partijen (diensten, actoren op het grondgebied, burgers). Deze workshops leverden de basis (meer dan 300 acties) voor het actieplan zelf.

Zo werden bijvoorbeeld, nog steeds voor de strategische pijler van de broeikasgasreductie op het grondgebied, de 2 operationele doelstellingen van strategische doelstelling 1 "Vermindering van de uitstoot van broeikasgassen in verband met het gebruik van woongebouwen" voorzien van een reeks specifieke acties, zoals:

Actie 1: Een jaarlijks evenement organiseren of zich aansluiten bij een bestaand evenement om energetische renovatie en energiegemeenschappen te promoten bij de inwoners van Molenbeek

Actie 2: De informatie die beschikbaar is op onze website en via onze verschillende communicatiekanalen herzien en bestaande steunmaatregelen en goede praktijken doorgeven, en individuele renovatie van woningen in de prioritaire wijken stimuleren

Actie 3: Een systeem opzetten en ondersteunen om de burgers te informeren over energiebesparing en renovatie van gebouwen, hen ondersteuning bieden en de toegang tot de Révolution-premies vergemakkelijken

Actie 4: De inwoners van Molenbeek begeleiden bij het verminderen van hun energieverbruik en CO₂-uitstoot, via een snelle diagnose (Quick Scan) van hun woning en begeleiding bij de renovatie of eenvoudige energiebesparende maatregelen, in samenwerking met lokale verenigingen

Actie 5: De ondersteuning van informatieprogramma's voor de burgers over het juiste gebruik van energiezuinige woningen voortzetten en uitbreiden

Actie 6: Gerichte communicatie naar mede-eigenaars (renovatie, begroeiing, waterbeheer, enz.)

Actie 7: Het personeel van de huisvestingscel opleiden rond sociaal en ecologisch verantwoorde herbestemmingsmogelijkheden voor leegstaande gebouwen (andere dan woningen), geïnspireerd door het werk van vzw Communa

Actie 8: In het geval van onbewoonbare gebouwen, de eigenaars informeren over de middelen die worden voorzien in eventuele Duurzame Wijkcontracten voor de herbestemming van het gebouw

Actie 9: Een databank ontwikkelen met oplossingen voor de herbestemming/bestemming van alle bestemmingen behalve woningen, met bijbehorende contactgegevens, en deze oplossingen promoten

Actie 10: Een manier vinden om bij het zoeken naar leegstaande gebouwen de meest energieverslindende woningen op te sporen

Actie 11: In het geval van leegstaande woningen, de eigenaars doorverwijzen naar ethische oplossingen voor bewoning (bijvoorbeeld MAIS) in het kader van de informatieopdracht

Actie 12: Gemeentelijke "energiepremies" invoeren voor burgers die hun woning willen renoveren en de lokale handel ondersteunen via steunmaatregelen voor energetische renovatie of duurzame transitie

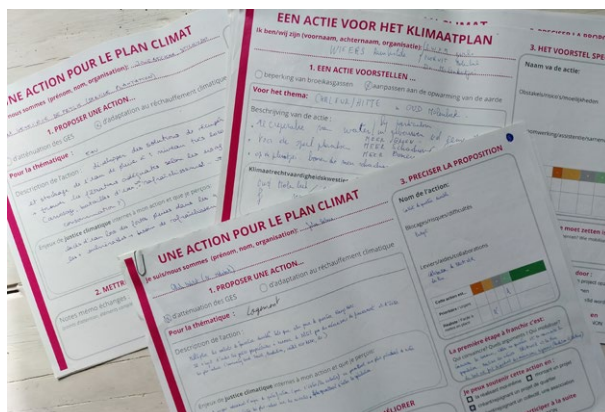
Actie 13: Eigenaars – in het bijzonder – aanmoedigen om hun gevels te isoleren en hun ramen te vervangen, met prioriteit voor oudere gebouwen

Ook voor alle andere operationele doelstellingen van de verschillende strategische pijlers werden concrete acties vastgelegd (zie ook bijlage – Actietabel).

Daarnaast zijn er, dankzij bilaterale uitwisselingen tussen de KAP-coördinatie, de administratieve diensten en de KAP-coördinatoren van andere Brusselse gemeenten, nog een vijftigtal bijkomende acties ontstaan (over alle pijlers heen).

In totaal omvat het KAP, bestaande en nieuwe initiatieven samen, meer dan 350 acties.

Tijdens dit proces kregen aspecten met betrekking tot governance (hoe het KAP aansturen en beheren?) geleidelijk aan meer aandacht in de workshops. Concreet werd, naast de 3 oorspronkelijke strategische pijlers, een 4^e pijler **“Governance”** toegevoegd aan de voorgestelde acties. Onder het volgende punt wordt onder andere dit deel van het participatieve werk beschreven.

Ook de inwoners van Molenbeek namen talrijk deel aan de participatieve workshops, waar ze hun ideeën voor acties en hun reflecties over de toekomst en de opvolging van het KAP deelden.

6. DRAAGVLAK, GOVERNANCE EN KLIMAATRECHTVAAR- DIGHEID: FUNDAMENTELE, TRANSVERSALE UITDAGINGEN

Hoewel het KAP in de eerste plaats tot doel heeft de gemeente te voorzien van een strategisch actieplan om de klimaatverandering aan te pakken, is het ook bedoeld om een antwoord te bieden op verschillende **belangrijke transversale uitdagingen**:

- **Het draagvlak:** welk netwerk van actoren en actietrekkers is nodig om het plan in de praktijk te brengen?
- **De governance:** hoe moet het worden aangestuurd en geëvalueerd? Met welk instrument of bestuursorgaan? Met welke autonomie en welke plaats in het bestuur van het grondgebied?
- **Het vermogen om prioritair op te treden (wijken, groepen, ...):** hoe kunnen de ongelijkheden in de gevolgen van de klimaatverandering worden verminderd?

Tijdens het participatieve proces werden verschillende workshops aan deze kwesties gewijd om samen met de belanghebbenden zelf de middelen te bepalen om hierop te reageren en ze op te nemen in het actieplan en de uitvoering ervan. Deze workshops boden bovendien de gelegenheid om de actoren van het grondgebied met elkaar in contact te brengen, hun rol en betrokkenheid binnen het KAP en het governance-model te verduidelijken, en na te denken over de manier waarop het plan kan bijdragen aan de aanpak van de sociaaleconomische uitdagingen die samenhangen met het klimaat. **Een van de cruciale uitdagingen voor Molenbeek is namelijk om rekening te houden met de verschillende realiteiten van de bevolking van Molenbeek, zodat het KAP kan ingrijpen waar dat het meest nodig is** (zie ook: 3 – Grotere kwetsbaarheid en ongelijkheid in de oostelijke wijken van de gemeente).

6.1

Draagvlak: netwerk van actoren en samenwerkingsverbanden

Nadat ze hun respectieve actieterreinen hadden geïdentificeerd, werden de aanwezige actoren (diensten, verenigingen, collectieven, burgers, ...) uitgenodigd om

hun mate van interesse en betrokkenheid aan te geven (volgens 3 mogelijke statussen: Betrokkene, Actor of Trekker) ten opzichte van de verschillende thema's van het Klimaatplan.

Er moet worden opgemerkt dat de workshops gericht waren op de 6 belangrijkste thema's voor de aanwezige actoren: "Huisvesting", "Mobiliteit", "Verbruik" voor de pijler broeikasgasreductie op het grondgebied, en "Hitte", "Water" en "Biodiversiteit" voor de pijler aanpassing van het grondgebied.

Uit deze oefening bleek dat **de meeste actoren zich voor al deze 6 thema's hoofdzakelijk positioneren als "Betrokkene" of "Actor"**. De positie van "Trekker" wordt over het algemeen minder vaak ingenomen. Dat is logisch, aangezien de actoren gespecialiseerd zijn in specifieke vakgebieden en zich dus niet als "Trekker" kunnen positioneren voor thema's buiten hun bevoegdheid.

Participatief werk om de lokale actoren van het KAP (verenigingen, scholen, handelsorganisaties, ...) te identificeren en te positioneren.

Als ze zich positioneren als **“Betrokkene”**, is dat **voornamelijk voor het thema “Huisvesting” en de 3 thema’s omtrent aanpassing** (Hitte, Biodiversiteit, Water). Als ze zich echter positioneren als **“Actoren”**, is dat eerder voor de **strategische pijler van de broeikasgasreductie via de thema’s “Mobiliteit” en “Verbruik”, en ook duidelijk via het thema “Water”** van de pijler aanpassing. In de categorie “Trekker” kunnen de thema’s “Huisvesting” en “Verbruik” van de pijler van de broeikasgasreductie op het grondgebied rekenen op de meeste betrokkenheid.

Als conclusie van het werk met het netwerk van actoren kunnen we dus stellen dat (voor degenen die aanwezig waren):

- De meeste zich positioneren als **“Actor” van het KAP**, en dit bij voorrang en in volgorde van belangrijkheid **voor de thema’s “Mobiliteit”, “Verbruik” en “Water”**. Dit wijst op een vrij brede en actieve betrokkenheid.
- De thema’s **“Huisvesting” en “Verbruik”** bieden de meeste perspectieven en krijgen de meeste steun **voor het aansturen van acties**.

6.2

Verkenning van de governance van het KAP

Het KAP-proces bood ook de gelegenheid om de verwachtingen en visies van de actoren van het grondgebied met betrekking tot de governance van het KAP verder te verkennen.

Hoewel de KAP-acties concrete manieren aanreiken om klimaatactie te ondernemen, zeggen ze niet hoe ze kunnen of moeten worden aangestuurd, gemonitord en geëvalueerd. De coördinatie van de uitwerking werd weliswaar uitgevoerd door de gemeente, maar voor de aansturing op middellange en lange termijn kunnen andere instrumenten of structuren nodig zijn.

Aangezien het klimaat een gedeelde verantwoordelijkheid is en een collectieve uitdaging vormt, werd het essentieel geacht om na te denken over het governance-model.

Vier mogelijke “governancesystemen” werden ter overweging voorgelegd: het burgersnetwerk, de gedeelde governance, de burgervergadering en de lokale COP. De 4 voorgestelde modellen werden als volgt gedefinieerd:

• Het burgersnetwerk

Informele bijeenkomsten en workshops, open voor iedereen of gericht op een specifiek publiek, om de burgers bewust te maken van en te informeren over klimaatkwesties. Er kan regelmaat in worden gebracht en het netwerk kan zich snel ontwikkelen tot een formelere structuur zodra de burgers eenmaal gemobiliseerd zijn.

• De lokale COP

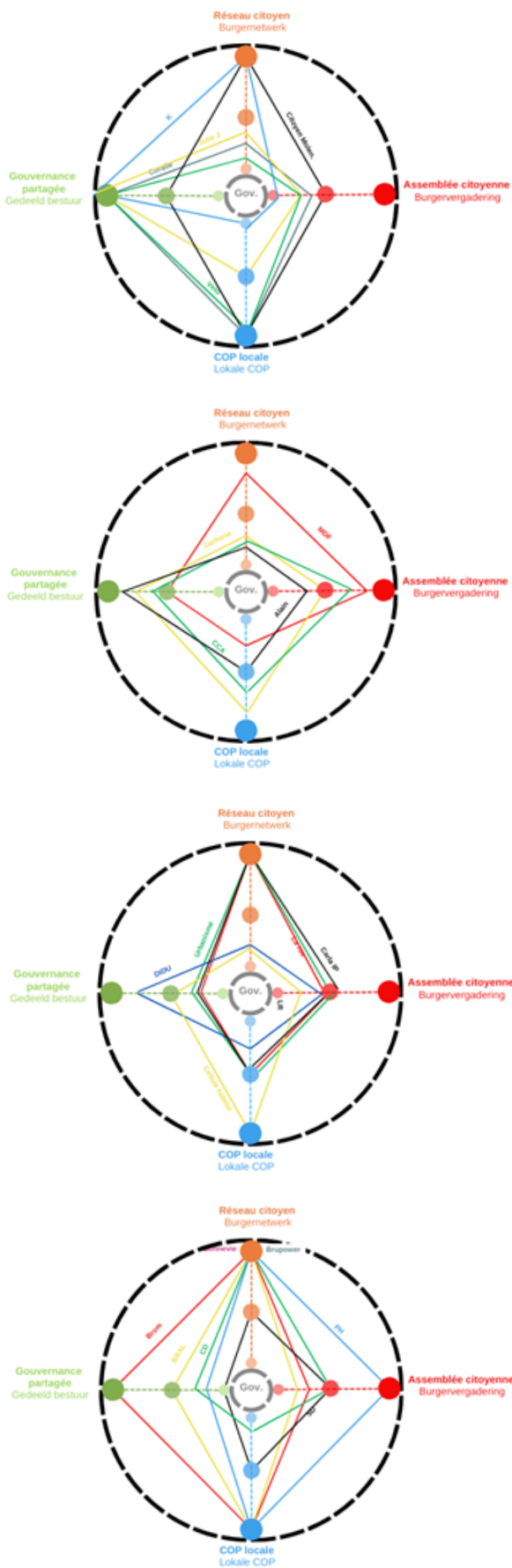
Net als bij een internationale COP gaan de actoren (publieke instanties, private sector, verenigingen, burgers) individuele of collectieve verbintenissen aan om een gemeenschappelijk doel te bereiken. De actoren stellen een lijst van hun verbintenissen op, die ze ondertekenen met de COP. Deze verbintenissen zijn openbaar om de actoren te erkennen en worden een jaar later individueel geëvalueerd.

• De burgervergadering

Een representatieve vergadering van Molenbeekse inwoners die via loting wordt samengesteld. De vergadering debatteert over een thema nadat ze is geïnformeerd door experts en mensen uit de praktijk, en doet aanbevelingen aan de gemeenteraad. Deze vorm van besluitvorming maakt het gemakkelijker om bepaalde gevoelige onderwerpen aan te pakken en tot een consensuele oplossing te komen.

• De structuur van gedeelde governance

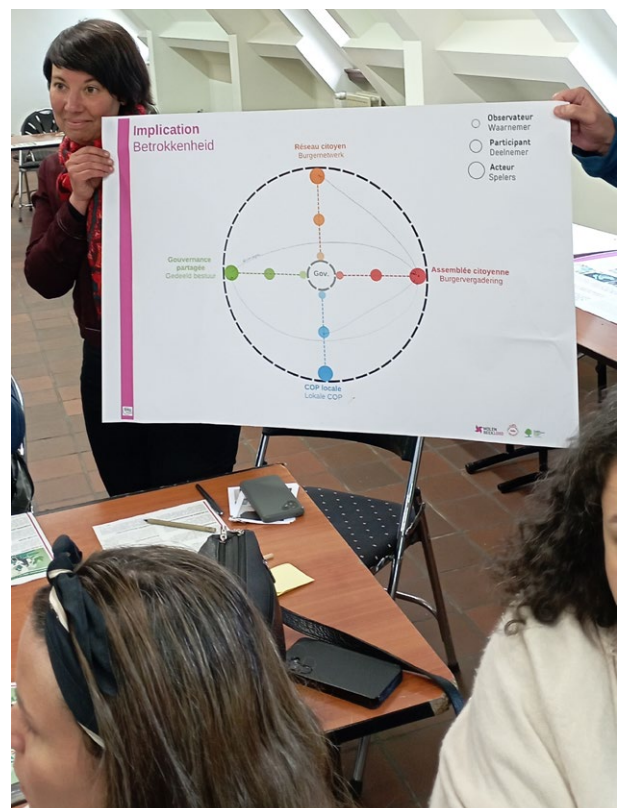
Een vzw die toezicht houdt op de uitvoering van het Klimaatactieplan, bestaande uit 4 groepen: gemeentebestuur, bedrijven, burgermaatschappij, academische wereld (klimaatexperts). Elke groep heeft 25% van de stemrechten in de vzw, zodat de beslissingsmacht echt gedeeld wordt.

Tijdens de workshops konden de aanwezige actoren zich enerzijds positioneren en een keuze maken uit 4 voorgestelde governance modellen, en anderzijds nadenken over de werkwijze van het gekozen model (doelstellingen, rollen, regels, grenzen, aandachtspunten, ...).

Hieruit bleek een grotere interesse van de deelnemers voor **gedeelde governance** en het **burgernetwerk**, met verschillende niveaus van betrokkenheid afhankelijk van de actoren. De resultaten toonden een collectieve bereidheid aan om zich op verschillende niveaus in te zetten, wat de betrokkenheid van de actoren bij de governance mechanismen versterkte. Dit collectieve werk heeft bovendien het begrip van elk instrument en de integratie ervan in het KAP-governanceproces versterkt.

Het werk rond het governance model – een andere belangrijke uitdaging voor het KAP – werd nog niet gedefinieerd en wordt nog steeds bepaald in samenspraak met de verschillende belanghebbenden (gemeente, actoren van het grondgebied, burgermaatschappij, burgers, ...).

Afbeelding 11: Kiviati-diagrammen op basis van de resultaten van de governance-workshop. ERU-Urbanisme, 2025

Workshop positionering en reflectie: mogelijke en wenselijke governance modellen voor het KAP

6.3

Klimaatrechtvaardigheid: handelen in het voordeel van de meest kwetsbaren

Tot slot is een van de grootste uitdagingen van de klimaatverandering dat ze de verschillende sociaaleconomische categorieën van de bevolking ongelijk treft. Voor Molenbeek toonde de territoriale diagnose (zie hierboven, punt 3) aan dat bepaalde groepen kwetsbaarder zijn dan andere voor de gevolgen van de opwarming van de aarde, en dat deze groepen **vooral geconcentreerd zijn in de oostelijke wijken van de gemeente.**

Het was daarom van essentieel belang om deze kwestie op te nemen in de verschillende fasen van de uitwerking van het plan, en in het bijzonder tijdens de workshops voor het uitdenken van acties en het netwerk van actoren, om te werken aan de vermindering van de bestaande ongelijkheden tussen de verschillende bevolkingsgroepen en wijken.

In theorie hebben alle acties het potentieel om klimaatongelijkheid te verminderen, afhankelijk van een aantal factoren:

- De territorialiteit van de acties (waar worden ze uitgevoerd en hoe zijn ze verdeeld over zones en wijken die meer of minder blootgesteld zijn?)
- De aanpassing van de maatregelen aan kwetsbaardere groepen (zijn de acties toegankelijk en komen ze daadwerkelijk ten goede aan de meest kwetsbare doelgroepen?)
- De geografische verdeling van de beschikbare middelen (hoe worden de toegewezen middelen verdeeld naargelang de prioritaire gebieden?)
- Het verminderen of compenseren van structurele belemmeringen (hoe kunnen de doelgroepen worden beschermd tegen structurele effecten van de markt, bv. energiekosten, toegang tot technologieën, ...?)
- De prioritering van deze acties in de tijd (hoe houdt de planning voor de uitvoering van de acties rekening met kwetsbaarheden?)

Klimaatrechtvaardigheid werd dus op verschillende manieren in overweging genomen. Tijdens de workshops voor het uitdenken van acties werden de deelnemers gevraagd om deze uitdaging te identificeren en, indien nodig, hun voorstel daaraan aan te passen. Tegelijkertijd werd er informatie- en bewustmakingswerk verricht over de risico's van onrechtvaardigheid (met verschillende informatiekanaalen), zodat de voorgestelde acties hierop konden inspelen.

Als drijvende kracht achter het KAP brachten deze workshops ongeveer 60 personen samen uit 25 verschillende structuren, voornamelijk verenigingen. In totaal werden met alle actoren samen (administratieve diensten, verenigingen uit alle sectoren, collectieven en diverse organisaties) ongeveer 300 personen en/of verenigingen uitgenodigd om deel te nemen aan het KAP.

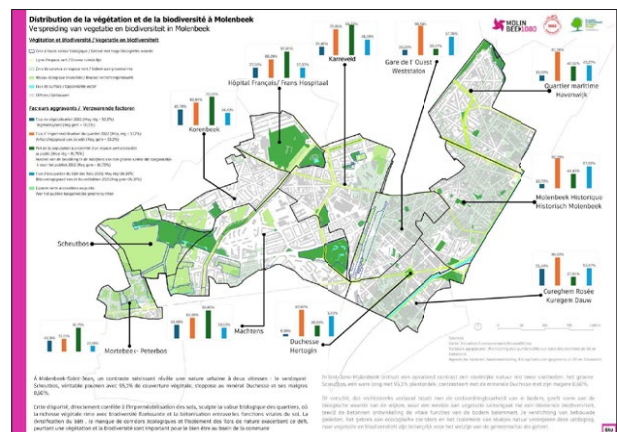
Logements / Woning

Objectif (Atténuation) : Optimiser l'efficacité énergétique et la durabilité du parc immobilier

Doelstelling (Afwakking): De efficiëntie en duurzaamheid van het gebouwenbestand optimaliseren

Exemples d'actions proposées

- Sensibiliser aux objectifs de rénovation
- Imposer une surface minimale de panneaux photovoltaïques dans les grands permis d'urbanisme
- Concevoir les bâtiments en intégrant des critères de haute qualité environnementale et bioclimatique
- Renforcer l'accompagnement à la mise en place de communautés d'énergie sur le territoire communal
- Bepalen van de doelstellingen van de renovatie
- Een minimumverplichting opleggen voor fotovoltaïsche panelen bij grote bouwvergunningen
- Ontwerp gebouwen en constructies met een hoge duurzaamheid en bioclimatische criteria vanaf de ontwerpfase.
- Meer steun voor de oprichting van energiegemeenschappen in de gemeente

Afbeeldingen 12 en 13: Voorbeelden van informatieborden en kaarten die werden gemaakt voor de workshops met de actoren van het grondgebied

7. HET MOLENBEEKSE KLIMAATACTIEPLAN: 45 KERNACTIES

7.1

Methodologie voor de prioritering en opbouw van het plan

Het proces van de uitwerking van het KAP leverde tijdens de verschillende participatieve workshops maar liefst 300 acties op. Bovendien heeft de gemeentelijke coördinatie van het KAP na de workshops nog een vijftigtal extra acties opgesteld door een verdieping in bilateraal overleg met de belangrijkste deelnemende gemeentelijke diensten en de KAP-coördinatoren van de andere Brusselse gemeenten.

Hoewel dit grote aantal acties een pluspunt is voor het KAP, kunnen ze redelijkerwijs

niet allemaal tegelijk worden ondernomen en uitgevoerd. Om toch doeltreffend in te spelen op de meest dringende uitdagingen (zie koolstofvoetafdruk en territoriale diagnose), werd daarom **een methodologie voor prioritering ontwikkeld om de uitrol van de acties van het plan strategisch te organiseren.**

Deze methodologie heeft ook tot doel de keuzes te objectiveren, rekening houdend met de specifieke kenmerken van het grondgebied en de operationele beperkingen. Ze is gebaseerd op een multicriteria-analyserooster dat speciaal werd ontworpen voor het KAP. Er zijn 4 criteria:

#1 Klimaatimpact: dit criterium beoordeelt het potentieel van een actie om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen. De beoordeling is gebaseerd op de impactsector waarop de actie betrekking heeft, ongeacht de mate van betrokkenheid/aard van de actie. Ze steunt op de significante broeikasgasemissieposten die zijn geïdentificeerd in de koolstofvoetafdruk van het gemeentebestuur die in 2023–2024 werd vastgesteld voor de emissies van het bestuur. Daarnaast maakt ze gebruik van de significante broeikasgasemissieposten van het Gewest die door Leefmilieu Brussel werden geïdentificeerd voor de emissies op het grondgebied.

Voor de aanpassingsacties wordt het criterium “klimaatimpact” vervangen door “**systemische impact**”, dat beoordeelt in welke mate de actie bijdraagt aan de aanpassing van het grondgebied (op 3 vlakken: waterbeheer, vermindering van hitte-eilanden, biodiversiteit).

Voor governance-acties meet het criterium “**structurend effect**” het vermogen van de actie om de uitvoering van het KAP te versterken (via 3 hefboomen: aansturing, opvolging, mobilisatie).

#2 Aard van de actie: dit criterium wordt gebruikt om de mate van concrete betrokkenheid van elke actie te kwalificeren, naast de betreffende impactsector.

#3 Sociale nevenvoordelen: dit criterium beoordeelt de mate waarin een actie indirecte positieve sociale effecten genereert, naast de klimaatimpact.

#4 Economische haalbaarheid: dit criterium beoordeelt de mate waarin een actie economisch haalbaar is, rekening houdend met:

- de vereiste initiële financiële inspanning (investeringskosten)
- en het potentieel om besparingen op middellange tot lange termijn te genereren (energie, onderhoud, human resources, ...)

Het doel is om de meest efficiënte acties te identificeren in termen van economische kosten-baten.

Elke actie werd dus beoordeeld volgens deze 4 aanvullende en cumulatieve criteria. Om een consistente interpretatie van de resultaten te waarborgen en de vergelijking tussen acties te vergemakkelijken, wordt elk criterium beoordeeld volgens een schaal van 1 tot 3 of van 1 tot 4. Op basis van de som van de scores voor de verschillende criteria, gewogen op hetzelfde niveau, werd een percentage toegekend aan de acties. Hoe hoger de totaalscore, hoe hoger de prioriteit of het belang van de actie.

De prioritering werd gebruikt om een beperkt aantal acties te selecteren om het plan te lanceren. Ze doet geen afbreuk aan de waarde of relevantie van niet-prioritaire acties. Deze acties, die net zo belangrijk zijn en het resultaat zijn van hetzelfde democratische proces, zijn daarom ook volledig legitiem. Elke betrokken dienst kan op elk moment een van deze acties activeren, die dan een "lopende" actie wordt om verder uit te voeren.

De prioritering van de acties heeft het op deze manier mogelijk gemaakt om de acties in volgorde van prioriteit te "rangschikken" volgens de vastgelegde criteria (zie hierboven), zodat **45 van de meest urgente of prioritaire acties konden worden geïdentificeerd uit de bijna 240 nieuwe te initiëren acties.**

7.2

De 45 te initiëren kernacties van het KAP

De prioritering richtte zich op de acties die nog niet zijn uitgevoerd en waarvoor nog geen enkele fase is voltooid (acties die rood gekleurd zijn in de kolom "voortgangsfase"). Uit deze acties werden **tien prioritaire acties geselecteerd voor elke strategische pijler van het KAP: Vermindering van de broeikasgassen van het bestuur, Vermindering van de broeikasgassen op het grondgebied, Aanpassing van het grondgebied en Governance van het KAP.** Als acties onderling afhankelijk waren, werden sommige samengevoegd, zodat het uiteindelijke aantal geselecteerde acties, naast de tien belangrijkste per strategische

pijler, ook de noodzakelijke nevenacties voor uitvoering kon omvatten. Acties die al voltooid of in uitvoering zijn, werden gegroepeerd in een document met de titel "Acties die moeten worden voortgezet".

Deze prioritaire acties (ongeveer 45 van de 350) vormen samen met de reeds lopende of voort te zetten acties (ongeveer 110 van de 350) de kern van het KAP en de basis van de acties voor de eerste uitvoeringscyclus van het KAP (van begin 2026 tot eind 2027). De andere acties, die geen prioriteit hebben en nog niet zijn uitgevoerd, worden beschouwd als "reserveacties". Ook deze werden door het schepencollege goedgekeurd, net als de andere acties van het plan, en kunnen dus te allen tijde worden geactiveerd, afhankelijk van de mogelijkheden van de verschillende betrokken diensten en actoren.

Bestaande acties worden logischerwijs niet opgenomen in het prioriteringssysteem, omdat ze al geheel of gedeeltelijk worden uitgevoerd en ondersteund door de motivatie van de diensten. Het zou dan ook niet zinvol zijn om hiervoor een selectieproces toe te passen, aangezien het doel is om de prioritering te richten op acties die nog niet aan de gang zijn.

Toch streeft het KAP ernaar om de lopende initiatieven binnen het bestuur te valoriseren, of het nu gaat om effectieve acties die moeten worden voortgezet of om acties die nog niet zijn afgerond, maar wel een of meer mijlpalen hebben bereikt.

Hieronder worden enkele van de belangrijkste acties van elke strategische pijler opgesomd, zoals voorgesteld aan de burgers door de gemeente tijdens het Milieufest.

Voor meer details werden alle acties van het KAP en hun respectieve voortgangsstatus opgenomen in de bijlage in de Actietabel (de prioritaire acties zijn in kleur aangegeven).

Afbeelding 14: Affiche gemaakt door de dienst Duurzame ontwikkeling om het Klimaatplan voor te stellen aan de burgers tijdens het Milieufest (september 2025)

KLIMAATACTIE PLAN

SINT-JANS-MOLENBEEK

DE ADMINISTRATIE GEEFT HET GOEDE VOORBEELD

- 🏠 Isolatie en renovatie van openbare gebouwen
- 🚲 Meer fietsen voor het gemeentepersoneel
- ✂️ Minder onnodige verwarming
- 🔧 Fietsworkshops voor iedereen

MINDER VERVUILING, MEER SOLIDARITEIT

- 🌱 Lokale voedselnetwerken (van veld tot bord)
- 🍴 Proefproject voor duurzame toegang tot voeding
- 🔧 Repair Cafés en solidaire rommelmarkten
- 📍 Veilige, groene en speelse schoolroutes
- 🛒 Steun aan duurzame lokale handel

EEN VEERKRACHTIG EN AANGENAAM MOLENBEEK BOUWEN

- 🌳 Meer bomen en groene ruimtes
- 🏫 Educatieve moestuinen in de scholen
- 🏫 Koele en groene scholen en crèches
- ✂️ Beschermen van onze parken en braakgronden
- 🏠 Leegstaande plekken nieuw leven geven

IEDEREEN BETREKKEN

- 📚 Opleidingen voor scholen en administratie
- 🗣️ Klimaatambassadeurs in elke dienst, school en crèche
- 📅 Duurzame uitdagingenweek in de scholen
- 💻 Digitale samenwerkingsplatform voor leerkrachten, directies en diensten

8. AAN DE SLAG!

De uitvoering van het KAP 1080 zal verlopen in cycli van twee jaar, waardoor een regelmatige opvolging en een jaarlijkse evaluatie mogelijk zijn, met ruimte voor bijsturing waar nodig. De eerste cyclus gaat van start begin 2026 en luidt de concrete lancering in van de prioritaire acties, evenals de voortzetting van de effectieve en lopende acties. De tweede cyclus start in 2028, de derde in 2030, enzovoort.

Omdat de klimaatverandering in wezen een dynamisch fenomeen is, moet het KAP ook een instrument zijn dat kan evolueren en zich kan aanpassen, zodat de klimaatstrategie kan worden afgestemd op de veranderende context. Nieuwe acties kunnen na verloop van tijd dan ook altijd worden toegevoegd.

Dankwoord:

Een woord van dank aan alle burgers en actoren van het grondgebied, evenals aan alle gemeentelijke medewerkers die hebben bijgedragen aan de uitwerking van het KAP en werken op de diensten Pedagogische cel, Scholen, Energie, Bepantingen, Openbare netheid, Mobiliteit, Sociale actie, Technische DIDU en FASE, Communicatie, Ecologisch advies, Wagenpark, Financiën, Vertaling, Evenementen, Begraafplaats, MOVE, Kinderopvang, Gemeentesecretariaat, Wegen, Jeugd, Economaat, Personeelszaken, Overlast, Cultuur, Duurzame ontwikkeling, Gemeenschapswachten, Inspectie, Stedenbouw, Woonomgeving, Huisvestingen vastgoedbeheer, WAQ, Openbaar onderwijs, Informatica, Overheidsopdrachten, OCMW, MCCS, Brede School, Lokale bemiddeling, alsook aan de verenigingen en actoren van het grondgebied: Vrouwenhuis, Molenbeek Center Shopping, Stickydot & Fablab'ke, Brupower, vzw Zonnebloem, We Are Nature. Brussels, vzw La Cité Joyeuse, BRAL, vzw MOVE, vzw Les AIBelges, Brusano, Parckfarm, Rise for Climate Belgium, de KAP-coördinatoren van de andere gemeenten, Leefmilieu Brussel, Snijboontje, vzw Citizen Motion, Buurthuis Bonnevie Molenbeek, Adviesraad voor Senioren, vzw La Rue, VRAC, D'Ici et d'Ailleurs, en tot slot aan de thesisstudenten, studenten en stagiairs die op verschillende manieren waardevolle bijdragen hebben geleverd aan het KAP.